

Модул 3.

В пълно съзнание за предизвикателствата пред нас

Общо умение

Отговорно вземане на решения

Специфично умение

Критично мислене

АЗ ПЪК МИСЛЯ ДРУГО

Днес ще се науча...

Да формирам собствено мнение.

Ще имаме нужда от...

Само нас самите.

План на урока

1 Въведение

Всички сме различни: имаме различни вкусове и може също да мислим различно и да имаме различни мнения. Например, ако можем да избираме между шоколадов или ванилов кекс, кой ще избере ванилов? Кой би избрал шоколад? Понякога мислим различно от нашите приятели, семействата и учителите си. Днес ще прочетем историята за Яна и Янко – приятели, които мислят различно.

2 Същина

Отворете работните си тетрадки и нека заедно да прочетем „Историята на Яна и Янко“ (вж. Материалите за ученици). Обърнете внимание какво се случва на тези приятели. Докато слушате историята, следвайте картинките в работната си тетрадка, които илюстрират всяка сцена.

Историята на Яна и Янко

Яна и Янко са приятели, които са в първи клас. Яна и Янко обичат да играят заедно и споделят своите идеи. Те са много добри приятели, но също така са много различни. Любимият цвят на Яна е зелен, а на Янко – лилав. Яна обича да скача на въже, а Янко обича да играе футбол. Яна обича дъждовните дни. Янко, от друга страна, обича слънчевите дни. Яна обича да говори и да се смее много силно, докато Янко е сериозен и тих.

Сцена I:

Един ден Яна и Янко са в междучасие и откриват форми в облаците.

- Виж, Янко! Гигантски охлюв! - възкликва Яна развълнувано.

- Какъв охлюв? Виждам камила - отговаря Янко.

Погледнете картинката с облаците, които наблюдават Яна и Янко. След това затворете очи. Със затворени очи, всеки, който смята, че облакът прилича повече на охлюв, да сложи пръст на носа си. Всички, които смятат, че облакът прилича повече на камила, да сложат пръст на устните си. Задръжте така ръцете си. Сега отворете очи и се огледайте.

На едно и също място ли са пръстите на всички? Или всички имаме различни мнения? Някой вижда ли нещо освен охлюв или камила в облаците, които наблюдават Яна и Янко?

Изслушайте учениците.

Сцена II:

Докато търсят фигури в облаците, Яна и Янко осъзнават, че покрай тях минава върволица от мравки.

- Виж, Яна! Мравки! - казва Янко.
- Изглежда, сякаш наистина искат да стигнат някъде. Къде мислиш, че отиват? – учудва се Яна.
- Обзалагам се, че са тръгнали за храна, - отговаря Янко.
- Аз пък мисля друго. Обзалагам се, че търсят място за живеене, - казва Яна.

Сега да се изправим и отново да си затворим очите. Със затворени очи всеки, който мисли, че мравките отиват за храна, да вдигнат десния си крак. Всички, които смятат, че мравките ще търсят място за живеене, да повдигнат левия си крак. Дръжте крака си във въздуха. Сега отворете очи и се огледайте. Един и същ крак ли сме вдигнали? Или всички имаме различни мнения? Тези с вдигнат десен крак: защо мислите, че мравките вероятно търсят храна? Тези с вдигнат ляв крак: защо мислите, че мравките вероятно търсят къде да живеят? Някой има ли различна идея? Къде мислите, че отиват мравките?

Изслушайте учениците.

Сцена III:

Яна и Янко гледат мравките, когато нещо привлича вниманието им в училищния двор. Докато останалите деца тичат и играят, Румен седи сам на пейка.

- Виж, Яна. Румен е сам самичък на тази пейка. - Какво да правим? - пита Янко.
- Мисля, че не трябва да го безпокоим. Вероятно е там, защото е ядосан и не иска никой да го безпокои- казва Яна.
- Не съм толкова сигурен. Мисля, че може да е тъжен. Трябва да отидем да поговорим с него - казва Янко.

Затворете очи и помислете за минута какво трябва да направят Яна и Янко. Трябва ли да оставят Румен насаме със себе си? Или да отидат да поговорят с него? Не забравяйте, че всички можем да имаме различни мнения.

Със затворени очи всички, които мислят, че Яна и Янко трябва да оставят Румен на спокойствие да сложат ръце на главата си. Всички, които мислят, че трябва да отидат да говорят с Румен, да сложат ръце на корема. Задръжте така ръцете си.

Сега отворете очи и се огледайте. На едно и също място ли са ръцете ни? Или всички имаме различни мнения? Тези с ръце на главата си: защо смятате, че Яна и Янко трябва да оставят Румен на спокойствие? Тези с ръце на корема: защо смятате, че Яна и Янко трябва да отидат да говорят с Румен? Някой има ли различна идея какво биха могли да направят Яна и Янко в тази ситуация?

Изслушайте учениците.

3 Обобщение

Справихте се чудесно да формирате собствени мнения за различни ситуации.

- Сецате ли се за други случаи, когато сте имали мнение, което е било различно от това на някой приятел?
Възможен отговор: Например, когато е трябвало да се реши на какво да играете или как да реагирате на нещо, което се е случило през междучасието.
- Сецате ли се за други случаи, когато сте имали мнение, което е било различно от това на някой от семейството ви?
Възможен отговор: Например, когато е трябвало да се реши какви дрехи да облечете или какво да ядете.
- Какво би се случило, ако всички мислехме еднакво или имахме едно и също мнение?

Също както се случва с Яна и Янко, не е задължително всички да мислим едно и също или да имаме едни и същи мнения. Понякога сме съгласни с това, което мислят другите, но понякога можем да мислим различно от нашите приятели, съученици, семейства или учители, защото всички сме различни и можем да имаме различни идеи.

Материали за ученици

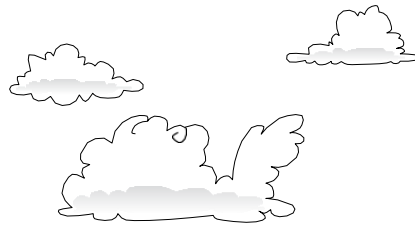
Историята на Яна и Янко

Яна и Янко са приятели, които са в първи клас. Яна и Янко обичат да играят заедно и да споделят своите идеи. Те са много добри приятели, но също така са много различни. Любимият цвят на Яна е зелен, а на Янко – лилав. Яна обича да скача на въже, а Янко обича да играе футбол. Яна обича дъждовните дни. Янко, от друга страна, обича слънчевите дни. Яна обича да говори и да се смее много силно, докато Янко е сериозен и тих.

Сцена I:

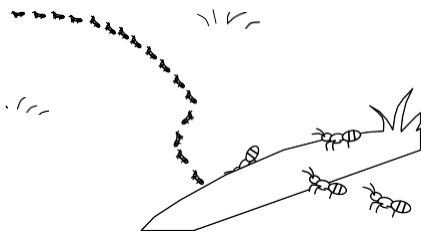
Един ден Яна и Янко са в междучасие и откриват форми в облаците.

- Виж, Янко! Гигантски охлюв! - възкликва Яна развълнувано.
- Какъв охлюв? Виждам камила - отговаря Янко.

Сцена II:

Докато търсят фигури в облаците, Яна и Янко осъзнават, че покрай тях минава върволица от мравки.

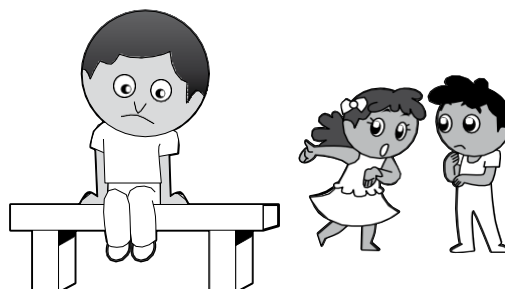

- Виж, Яна! Мравки! - казва Янко.
- Изглежда, сякаш наистина искат да стигнат някъде. Къде мислиш, че отиват? - учудва се Яна.
- Обзалагам се, че са тръгнали за храна - отговаря Янко.
- Аз пък мисля друго. Обзалагам се, че търсят място за живеене - казва Яна.

Сцена III:

Яна и Янко гледат мравките, когато нещо привлича вниманието им в училищния двор. Докато останалите деца тичат и играят, Румен седи сам на пейка.

- Виж, Яна. Румен е сам самичък на тази пейка. Какво да правим? - пита Янко.
- Мисля, че не трябва да го безпокоим. Вероятно е там, защото е ядосан и не иска никой да го безпокои - казва Яна.
- Не съм толкова сигурен. Мисля, че може да е тъжен. Трябва да отидем да поговорим с него - казва Янко.

Концепции, съвети и често задавани въпроси

1 Основни концепции

Критично мислене Да поставяме под съмнение предположенията, залегнали в основата на обичайния ни начин на мислене и действие, а след това да сме готови да мислим и да действаме различно, в резултат на това критично подлагане на съмнение (Brookfield, 1987).

Отговорно вземане на решения: Да подбираме конструктивно и уважително личното си поведение и социалните си взаимодействия, като се съобразяваме с етичните стандарти, опасенията за безопасността, социалните норми, реалистичната оценка на последствията от различни действия и собственото ни благосъстояние и това на другите (CASEL, 2015).

Важно е да помогнете на учениците си:

- Да сформират и изразяват собствените си мнения и гледни точки.
- Да приемат, че техните мнения и гледни точки могат да бъдат различни от тези на други хора.
- Да приемат, че техните мнения и гледни точки могат да бъдат различни от тези, представяни в медиите.
- Да оценяват информацията критично, анализирайки нейната валидност и уместност.
- Да вземат информирани решения и да предлагат информирани аргументи.

2 Съвети за учители и родители

- Критичното мислене може да бъде стимулирано по различно време на деня, както в училище, така и у дома. Ние като възрастни можем да насърчаваме учениците да сформират своя собствена гледна точка и мнения по определени теми или ситуации, като задаваме въпроси като „Какво мислите за това?“ или „Аз мисля така. Съгласен ли си с мен или имаш друга идея или мнение?“
- Възрастните също могат да насърчат децата да имат критично отношение към информацията около нас. Например нещата, които другите хора казват или това, което ни показват медиите. Задавайте на децата въпроси като „Мислите ли, че това, което гледаме по телевизията, наистина се е случило така?“ или „Какво мислите за това, което направи героят?“ Така ще свикнат да оценяват валидността и относимостта на информацията, която получават.
- Важно е също така да се насърчава откритата комуникация, както у дома, така и в училище, като децата трябва да се чувстват свободни да изразяват собствените си мнения и мисли, дори и възрастните да не са съгласни.

3 Често задавани въпроси

- **Защо е важно да насърчаваме критичното мислене?**

Критичното мислене е ключово умение за вземане на информирани решения, основаващи се на преценка и размисъл, а не на натиск от страна на връстниците и копиране на техните възгледи. Това позволява на децата да вземат автономни решения, дори да противоречат на това, което правят или мислят другите, или което медиите ни показват.

- **Каква е връзката между критичното мислене и отношенията ни с другите?**

Критичното мислене ни позволява да разберем, че не винаги трябва да се съгласяваме с хората около нас. Критичното мислене е от съществено значение, за да се противопоставяме на натиска на връстниците, когато насърчават вредни нагласи или поведение (напр., когато призовават за бой или се подиграват с някого) и за спиране на тази ситуация (напр., като сигнализираме за тормоза). И накрая, много важно е учениците не само да разберат, че имат способността да мислят различно от тези около тях, но и да се научат как да изразяват собственото си мнение и да го отстояват.